

ובכל זאת פסטיבל!

ובכן, להני ידוע לכם: אם הכל יילך כשור, ואם לא תתרחשנה תקלות צפויות, תזכה ירושלים בכל זאת בפסטיבל שירה בינלאומי, או מוטב במיניפסטיבל בינלאומי, והאזורים נתן ונתן, משה דור ועמיתיהם, שהתמזגו כליכך על ביטול "פסטיבל חגיגות ה-40" (למדינה), ויכלו לשורר משירי ציון ומזמרת ליבם בשבת אחים גם יחד עם משוררים "בינלאומיים" כאשר חשקה נפשם, במרחק כמה מאות מטרים מן המקום שבו השתכנה השיר אריק שרון בניה של מישפחה ערבית כפי רובקאציה נוספת לישמעאלים האזורים, כפי שקרא להם עודד פלר כסאטירות שלו. פסטיבל בינלאומי, או מיני-בינלאומי, ובכל זאת בהבדל אחד: הפעם לא יהיה זה "מטה חגיגות ה-40", קרי: ממשלת ישראל, שימנן את האירוע הפואטי-הפאפאטי, כי אם מוסד נכבד ומוכר זה הקרוי "מישכנות שאננים"; מוסד שאף כי ניאות בעבר לארח תערוכה ישראלית זו ואחרת, ואמנים ישראליים ומוסיקאים ישראליים, ואולי גם סופר עברי אחד או שניים (כשנה שעברה התקיימה שם אפילו סידרה ניסיונית של מיפגשי קריאת שירה) — הריהו מיועד, בעיקרו של דבר, לזרים. והישראלים הזוכים לבוא כבוד בש"ערו מסתפקים בדרך-כלל באולם הישיבות/האירועים הקטן, או במיבנה הקוביה הערבי המשופץ שמחוצה לו והוא מיועד למקור מיים". לא להם הסוויטות היוקרתיות הנשקפות אל חומות העיר העתיקה, שנועדו לגדולי עולם בלבד. ובכרדי הווה עובד, אם תיסלה לי הארמית: במשך 10 השנים האחרונות הומתני למוסד מכובד זה רק פעם אחת ויחידה. וגם זאת רק כדי להציל מיפגש בינלאומי, בהשתתפות המשורר הפולני הגולה חתן פרס הנובל צ'סלאב מילוש, שעמד (והיפגש, לא מילוש) על סף התמוטטות גמורה, כעיקר כשל המארגנת שנטלה על עצמה משימה שלא לפי כוחה וסבלה מהלם קרב. גם או כבר נמסר לי כי האירוע, זאת אומרת, שני הלילות שאותם בילינו, חברתי ואני, באחת היירות המפוארות והמרווחות של "מישכנות", אינו כולל את רמי הארוחות במיסעדה הסמוכה למיבנה הראשי.

בקיצור: מגורי חוב, אבל לא לחם חסד. החלטנו אפוא, חברתי ואני, לוותר על הכבוד ולספור את ליבנו באחת המיסעדות הרבות שירושלים משופעת בהן.

לקודש הקורשים

כך היו פני הדברים במיפגש שאני הוא שהיגרתי את נושא (ספרות וזלות), קבעתי את סדר המשתתפים בו, הזמנתי סופרים ישראליים כדי למלא את החסר (יוסף ברודסקי, או עדיין בלי ציץ נובל, הזמן להשתתף בו ואף הבטיח לעשות כן, אבל חזר בו ברגע האחרון) — קרוב לוודאי שבשל נוכחותו של בן הפלוגתא שלו מילוש.

אני מניח ששולל עמדו לי כל הזכויות דלעיל, הייתי נשלח גם אני למיבנה הקוביה המשופץ. במקום זאת, התיירו לי להיכנס לפני ולפנים, לקודש הקורשים ממש.

מה לעשות, אין נביא בעירו. עלי-אחת-כמה זוכמה בירושלים, שאינה עירי, השבח לאל.

נכון שמאו חלפו מים רבים ברחובות הגנה של ירושלים, כשם שנוכח עם שבשנה שעברה הזמנתי על-ידי המנהלת החדשה של המוסד, הר"ר יעל אמולק, לקרוא משירי במיסערת אותה סידרת ערבית-קריאה נזכרת של משוררים עבריים-ערביים-אנגליים רעיון נאה מאוד, כשלעצמו) ורק עונבת צאתי לחוץ-לארץ מנעה בעיני מלהשתתף בה. אילו קראתי, ייתכן מאוד שהייתי בוחר לקרוא גם את

מנגד

ובכל זאת פסטיבל!

השיר שממנו שאב (בלשון נקיה) משורר תל-אביבי צעיר יחסית את ההשראה לשירו שאר תו תיארה בשבוע שעבר סופרת ירושלמית אחת כתור, "אחר השירים הנפלאים ביותר שנכתבו בעברית". והקהל היה לומר בעליל ומקרוב כיצד אסכולת מישמני-הלשון-הארץ הירושלמית, היא וחסידיה ואנשי שלומה ובני חסות שלה, למדו מה שלמדו ונטלו מה שנטלו ממידרשת הרוזן התלאביבית.

יפה, ובצדק, קבעה הגברת הירושלמית שולמית הר-אבן, שהכל רק עניין של "פרו-פוציה נכונה". שהרי לפעמים אלה הנראים כדלים, בעין בלתי-מוזויינת, הם העשירים באמת, בעין מוזויינת.

בקיצור: הכל כמימים ימימה. אין חדש תחת השמש. הלא גם בחלום פרעה אכלו שבע הפרות רעות המראה ורקות הבשר את שבע הפרות יפות המראה והבריאות שהתקשו שלא לעשות דיאטה. ומי שמבקש ראייה נר-ספת מופנה בזה לילך אצל שבע השילובים הבריאות והמלאות שנבלעו בכרסו הצנומה של שבע השילובים הרקות ושופות הקרים (אסכולת "דלות החומר" הידועה —) ממש כיונה זה במעי הדג.

להפגין נוכחות

אבל נחזור לענייננו, שהוא עניין המיני-פסטיבל הבינלאומי וזאת שאותו מתכננת הגב' הר"ר אמולק להנחית על ראשנו כפכ-רואר המתקרב עלינו לטובה, כעבור שנתיים של אינתיפאדה ושיחות-שלום-כדרך.

לכאורה, טענת הטענות שאותה נתן היה לטעון בשעתו כנגד הפסטיבל שלא "פוסט-בל" אינה תופסת הפעם. פסטיבל "מישכנות" אינו ממומן ככספי הממשלה. אדרבה, מוסד ציבורי בלתי-רצחוני כביכול הוא המבקש לזרז רוח אותו ויש לקוות שניסיונו בן השנים כעריכת כנסים דומים יכשיר אותו לעמוד במשימה. ועל הכל: פסטיבל חדש זה אינו מתקיים במיסגרת חגיגות ממשלתיות של מדינה שכבר היתה כסדרו ועמורה בעיני רבים מאי-תנו, כי אם בכוונה "להפגין את נוכחות השיר בירושלים", כפי שהתבטא באוזני אחד המארגנים. כוונה נאה וטהורה לכל הדעות.

אף כי מייד יש להוסיף: נוכחות השירה בירושלים הערבית, לא בירושלים הערבית. במילים אחרות: לא בעיר שתיממים ורשעים כאתר כסדרו היו עד לא-מכבר, שחוברת ליחידו. חוברת לה יחידו כמו שניתן לומר על חמור וסוסה שחוברו להם יחידו. עונדה: ממע"ה החיבור יצא לעולם הפרד (הפרד הוא ברמת משא ועבודה מצוויינת" — מילון אבן שושן).

וכך שוגרה, בידי הצביישראל, קרי: הפוסט-טה, לאמות משוררים ברחבי העולם, בהם ידועים, הזמנה בלשון האנגלית הפותחת כמי לים אלה (אני מתרגם): "פסטיבל השירה הבינלאומי הראשון של מישכנות שאננים יתקיים בפברואר 1990, ולכבוד רב הוא לנו להזמיןך להיות אורחנו במישכנות שאננים ולהשתתף בפסטיבל".

בהמשך פתשגן ההזמנה נאמר כי מישכנות שאננים הוא "בית הארחה הירשמי של ירשלים"; כי הבניין נבנה בכספו של רמז מוש משה מונטיפיורי, וכי הוא "מסמל את רשמי תה של ירושלים המודרנית (כלומר: העב"רית), שמחוץ לחומות העיר העתיקה".

כדי להוסיף לדברים יתר תוקף מובא גם מיבחר שמותיים את אנשי ידועים שזכו להתארח בבית הארחה ירושלמי רישמי זה, והרשימה נכבדה באמת: פאבלו קאסאלס, ארתור ויבנסטאי, אייק שטרן, מרק שאגאל, סול בלול, ז'אן-פול סארטר, קלוד לוי-שטרוס, אוקטאביו פאז, גרייה גרין, וכו', וכו'.

משחלפו כמה שבועות ורבים מן המוזמנים עדיין לא השיבו על ההזמנה, יצאה ב"22 במאי תשנ"ב, אף היא חתומה בידי הר"ר אמולק, ובה בקשה לשלוח את העתק השירים שברעת המשורר/המשוררת לקרוא, וכן קורת חיים (משונה: כאשר המדובר במשוררים מפורסמים כליכך), רשימת פירסומים ותצ'לום.

עין רעה

כל זה נעשה כמובן על טהרת ההאשה-האש (hush-hush), הכל בחשישי-ששי-שישי-חשישי-שישי. בעיקר ברחבי ארץ הקודש. מן הסתם, כדי שלא יתעורר מאידוהו, מאותם מוזיקים ועורכים ידועים, וייתן בו בפסטיבל השירה הבינלאומי הראשון בעיר קודשנו מעינו הר"ע הידועה בציבור.

וגם את חסדי אומות העולם החיים בקיר-בנו — קרי: המשוררים העבריים-מטעם, אשר להם מהלכים נגויים, "הפעילו", כדי שיעורו.

כל מלאכת הסתרים הזאת לא היתה כנר-מגיעה לידיעתי לולא פנה אלי, בעת הש"ת תפוחי פסטיבל השירה הבינלאומי כנר-

מחמוד דרוויש: יוזמן או לא יוזמן

טרראם, לא-מכבר, מר ליאון דוידוב, שלא היה מוכר לי עד אז, יהודי יקר וחביב באמת, תושב מכונין ונריב ידוע, אשר מדבריו התי-כרר כי הוא-הוא הרוח החיה מאחורי הפסטיבל המתוכנן וכנראה גם הרוח החיה (והארנק הפ"תוח) מאחורי רבים ממיבצעי המרשימים של מישכנות שאננים זה.

ליאון דוידוב, שלמען האמת הרשימיני בכינות כוונותיו וכישרו האישי, ביקש ממני שני בדברים: (א) שלא אפריע. (ב) שאציג לפניו את המשוררים הסובייטיים הכנבדים שהשתתפו בפסטיבל ורטורדאם, שרבים מהם העריפו שלא ליטול שום סיכון במגיעים עם ש"ר-ים זרים.

מר דוידוב ביקש — ואילו אני מצאתי את עצמי כאחת הידלמות הקשות שלפניה עמ' דתי בחיי. מכאן — הדוב ומכאן — הפחת. אם אפעל גם הפעם, במיטב כוחותי הדלים, ליטול הפסטיבל, אתן את ידי לאלה שקבעו בשעתו (ובכללם ועד אגודת הסופרים, ראשי הממשלה ושרי-התינוך-והתרבות שלו), כי כל כוונתי היא להרע, כלומר, "למסוך רעל" (דיברר ראשי-הממשלה יצחק שמיר) בשמחור תיה של ישראל. שעה שאני את התואר. מיט'טר ניט" (לא" ברוסית) אני מסכים בהחלט

להשאר ברשותו של אנדרי גרומיקו מנוחתו עדן או גיהנומו. מהיגם שהפעם מרוב, כמו-בטה, ואני מדגיח את התיבה כמובטחה, שהרי כל המידע שברשותי בא לי מאותו לי-און דוידוב, בפסטיבל שאינו ממומן בכספי הממשלה, ואם כך באמת אין מקום להחרים אותו. הלא לא אנשים משוגעים אנתנו, שנח"רם כל אירוע תרבותי בארצנו.

זה שאני עצמי לא אשתתף בפסטיבל המי-תוכנן — דבר זה היה ברור לי ואף הבהרתינו למי שפנה אלי. וטעני ונימוקי עימי. אבל לנסות למנוע בעד כמה משוררים רוסיים, בהם גם יהודים, להגשים את "חלום חיים" (כך התבטאו) לראות את ארץ-הקודש שלהם — אם כיהודים ואם כנוצרים פראבוסלא"בים... אם כך אנהג, אין אני טוב מאותם נבלים שיצאו בשעתו כנגדי. במקרה זה, ויכול גם להאשימיני באפלייה. שהרי לז מארי, גדול משוררי אוסטרליה (שהיה גם הוא ברוטרדאם) ועמיתיו שמן המערב אינם זקוקים להיתר ממשלתיים ממאגדות הסופרים שלהם להשתתף בכל פסטיבל שיבחרו להשתתף בו. ואילו משוררים סובייטיים — כל טעם-לפגש שליחש מי שליחש באוזני. הרשויות המוס"מכות" שלהם, די בו כדי לשים קץ לכל סיכוי שלהם לצאת את ארצם בכיוון המזרח התי-כון.

פסטינים: עם או בלי

אבל, מן הצד השני: פסטיבל בינלאומי שבו לא ישתתפו, קרוב לוודאי, חשובי המשוררים הערביים בישראל ובעולם (גם אם יצ"ע ליהו" לגרר" בישראל כמה נמושות), שעה שהעברית היא שפתה הרישמית השנייה של המדינה! פסטיבל שירה בכירת האיני-תיפאדה, העיר שממנה יוצאות ההוראות לפז' צץ בתים ולשבור עצמות, לעקור מטעי זי-תים, להגלות אנשים ולכלוא כמעט את כל האינטליגנציה הערבית היוצרת, כולל עש'רות סופרים ואמנים —

לא. גם בזה אי אפשר.

ומי לידי יתקע שבסופו של דבר לא יזימו את מר שמיר או את מר רבין, בעל בריתי, או את הנשיא, החונן הידוע, לפתוח את הפס'טיבל?

ומה יהיה אז על אופיו הלא-פוליטי המהר'לל?

— לא. גם בזה אי אפשר.

כסופו של דבר החלטתי ברבר הקל ועדיין מתחבט הייתי בדבר הכבוד. החלטתי להציג לפני האזון דוידוב את המשוררים הרוסיים ואף לחזור באוזניהם על כל מה שאמר לי על שולחם הלא-פוליטי של האירוע. כדי לצאת ידי חובתי השמעתני באוזניהם את כל חשבו'נות הרווח וההפסד האפשריים, כפי שהם נר-אים בעיני, והינחתי להם לקבל את החלטתם שלהם בעצמם, מבלי לנסות לשכנע אותם — ולוא במילה אחת — לכאן או לכאן.

עכשיו נותר רק הדבר הכבד: מה אשיב לאלה מידידי במערב, שיפנו אלי לקבל את עצתי (או עוד לא שיערתי את מיספר הפ'גיות).

וכאן בא לעזרתי מנהל פסטיבל רוטרדאם, מרטיין מוי, ידיד נאמן וחכם גם לי וגם למי רינה שבה אני חי. וכך אמר לי: מה אתה מתחבט ולשם מה לך לקחת על עצמך את כל המשא הוזה? השב לאותו ליאון דוידוב ולאותם מישכנות שאננים שלכם כדברים הבאים: פס'טיבל שירה בינלאומי בירושלים — רעיון מצויין. במוסד מישכנות שאננים, שהוא, מר-כז תרבות שאינו מסונף לשום גוף אחר", כפי שנאמר עוד במיתב ההזמנה — עוד יותר טוב. כמגמה להבליט את "נוכחות השירה בירושלים" עיר הנצח — מי יכול ומי רשאי לחבל ביוזמה מבורכת כזאת?

ורק נתאי אחד נתנה עימהם. מאחר שיש'ראל ארצם של שני עמים, שתי תרבויות ושתי לשונות רישמיות היא